

Мср Душан Илић, асистент
Правног факултета Универзитета у Крагујевцу
ORCID: 0000-0002-8493-9626

Прегледни научни рад
УДК: 392.85:347.122
DOI: <https://doi.org/10.46793/7623-154.457I>

ЗНАЧАЈАН ДОПРИНОС (*SUBSTANTIAL ASSISTANCE*) КАО ОСНОВ ЗА РЕДУКЦИЈУ САНКЦИЈЕ ПРОПИСАНЕ ЗА КРШЕЊЕ АНТИДОПИНГ ПРАВИЛА: ГРАНИЦЕ И ДОМЕТ*

Резиме

Када спортиста или друго лице одговорно за кршење антидопинг правила надлежној организацији пружи помоћ у откривању повреда Кодекса учињених од стране другог лица, орган поступка је овлашћен да иначе применљив период забране учествовања суспендује у једном делу. Правило је да може бити суспендовано највише три четвртине периода забране који би требало да буде изречен, а онда када је за конкретну повреду предвиђена санкција доживотне забране учествовања, забрана која након суспензије остаје на снази не може бити краћа од осам година.

Поред постављања јасних граница у оквиру којих се надлежна антидопинг организација мора кретати приликом одлучивања о обиму суспензије, Кодексом су предвиђени и критеријуми на основу којих таква одлука мора бити донета. Тако, орган поступка је дужан да узме у обзир тежину учињене повреде антидопинг правила, као и значај који је помоћ пружена од стране лица одговорног за повреду антидопинг правила имала на сузбијање допинга у спорту. Поред ова два, пракса Арбитражног суда за спорт у Лозани је изнедрила још један, додатни критеријум, чија се суштина огледа у томе да приликом одмеравања обима у ком ће прописана санкција бити суспендована треба водити рачуна и о томе да обим суспензије у конкретном случају буде пропорционалан онима који су изрицани у раније донетим одлукама.

Кључне речи: допинг; Светски антидопинг кодекс; суспензија санкције; значајан допринос; Арбитражни суд за спорт у Лозани.

* Рад је резултат научноистраживачког рада аутора у оквиру Програма истраживања Правног факултета Универзитета у Крагујевцу за 2025. годину, који се финансира из средстава Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије.

1. Увод

Некада зарад ловоровог венца, данас ради стицања значајних новчаних средстава која су у виду награде намењена најбољима - спортисти су одувек тежили остваривању најбољих резултата у својим дисциплинама. Ради постизања тог циља, од самог постанка спорта, улагани су огроман труд и енергија у проналажење метода тренинга и структуре исхране који ће спортисти омогућити да своје потенцијале искористи у највећој могућој мери. Међутим, одувек је било и оних који су настојали да до жељених резултата дођу пречим путем – употребом одређених супстанци које ће позитивно утицати на њихове спортске перформансе, те их на тај начин учинити бољим од својих конкурената. Тако, зачетак допинга у спорту проналазимо још у античкој цивилизацији. Гален, познати грчки лекар и филозоф, писао је о томе како су грчки атлетичари користили различите супстанце ради побољшања својих физичких способности.¹ У прилог томе говори и чињеница да је цар Теодосије I (лат. *Flavius Theodosius*), који је 393. године укинуо античке Олимпијске игре, као разлог за овакав свој поступак, између осталог, навео и то да су оне постале „жариште варања, увреде људском достојанству и допинга“.²

Иако је реч о проблему који, у различитим појавним облицима, егзистира још из времена пре Христа, конкретном решавању проблема допинга у спорту на светском нивоу приступило се тек на самом преласку из другог у трећи миленијум нове ере. Најпре је 1999. године основана Светска антидопинг агенција (енг. *World Anti-Doping Agency*, у даљем тексту: *WADA*), а нешто касније, тачније 2003. године, усвојен је Светски антидопинг кодекс (енг. *World Anti-Doping Code*, у даљем тексту: Кодекс) – правни документ којим се врши хармонизација антидопинг регулативе у свим земљама света, као и у свим спортовима.³ У годинама које су уследиле након тога, првобитни текст Кодекса

¹ Singh, S., *Doping in sports: An overview of ancient and modern history of doping*, International Journal of Physical Education, Sports and Health, 4(1)/2017, стр. 289-290.

² Dirix, A., Sturbois, X., *The first thirty years of the International Olympic Committee Medical Commission 1967–1997.*, International Olympic Committee (IOC Booklet Series “History and Facts”), Lausanne, 1998, наведено према: Muller, R. K., *History of Doping and Doping Control*, Handbook of Experimental Pharmacology, Volume 195 - Doping in Sports, Springer, 2010, стр. 2.

³ Видети: Ђурђевић, Н., *Коментар Закона о спречавању допинга у спорту*, Крагујевац, 2008, стр. 15-21; Vrijman, E. N., *Harmonisation: A Bridge too Far? A Commentary on Current Issues and Problems*, Drugs and Doping in Sport: Socio-Legal Perspectives, Edited by John O’Leary, Great Britain, 2001, стр. 147-149; Hessert, B., *The exchange of self-incriminating information of athletes between sports organisations and law enforcement*, The International Sports Law Journal, 22:5–16/2022, стр. 7 и даље. Приликом доношења Кодекса, настојало се да на један свеобухватан начин буду регулисана сва питања која су од значаја за сузбијање допинга у спорту на светском нивоу. Поред одредби којима су дефинисане повреде антидопинг правила и санкције које у тим

је више пуна допуњаван и мењан, а тренутно је на снази Кодекс који се примењује почевши од 01. јануара 2021. године.⁴

Правило је да поступци спортисте или другог лица који би се могли подвести под околности или понашања за које је Кодексом прописано да представљају повреду антидопинг правила⁵ повлаче њихову одговорност и изрицање неке од предвиђених санкција.⁶ Међутим, од овог правила се, у одређеним околностима, може и одступити, у мањој или већој мери. Наиме, Кодексом су прописани механизми чија употреба може довести до тога да прописана санкција не буде примењена у пуном обиму, или, пак, да у потпуности изостане.⁷ Један од тих механизма представља и институт значајног доприноса (*Substantial Assistance*) чија се суштина огледа у томе да Кодексом прописана санкција за учињену повреду антидопинг правила може бити суспендована у једном делу, уколико је лице одговорно за учињену повреду пружио значајан допринос у сузбијању допинга у спорту. Другим речима, онда када сарадња спортисте или другог лица испуњава све услове да јој буде признат карактер значајног доприноса, орган поступка је овлашћен да један део прописане и иначе применљиве санкције суспендује. При томе, правило је да суспензијом не може бити обухваћено више од три четвртине прописаног периода забране учествовања, а у случајевима када се прописана санкција огледа у доживотној забрани учествовања, ефективни период забране који је преостео након суспензије не може бити краћи од осам година.⁸

О питањима која се тичу појма и сврхе института значајног доприноса, као и услова који морају бити задовољени да би се понашање лица одговорног за повреду антидопинг правила могло сматрати пружањем значајног доприноса, детаљно смо писали у раду који је претходио овом.⁹ Због тога, овом приликом ћемо се ограничити само на један аспект овог института – на обим у ком период забране учествовања може бити суспендован по овом основу. Циљ нам је да анализирамо Кодексом прописане критеријуме којима је орган поступка

случајевима могу бити изречене одговорним лицима, Кодексом су уређена и питања која се тичу забрањених средстава, тестирања и анализе узорака, доказивања допинга, спровођења одлука, едукације у циљу развијања спортског духа и истраживања у области борбе против допинга, одговорности потписника Кодекса и Светске антидопинг агенције, као и питања која се тичу прихватања, усаглашавања, измена и тумачења Кодекса.

⁴ World Anti-Doping Code, WADA, Montreal, 2021, доступан на: https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/2021_wada_code.pdf (датум приступа: 10.11.2025).

⁵ Видети: чл. 2. Кодекса.

⁶ Видети: чл. 9. - чл. 11. Кодекса.

⁷ Видети: чл. 10.5. – чл. 10.8. Кодекса.

⁸ Видети: чл. 10.7.1.1. Кодекса.

⁹ Илић, Д., *Појмовно одређење института значајног доприноса (Substantial Assistance) у оквиру Кодекса Светске антидопинг агенције*, Зборник радова: Усклађивање правног система Србије са стандардима Европске уније, књ. 13, Крагујевац, 2025, стр. 569-584.

дужан да се води приликом доношења одлуке о томе у ком обиму ће прописана санкција бити суспендована, као и она мерила која нису изричито предвиђена Кодексом, а које је изнедрила богата пракса Арбитражног суда за спорт у Лозани (енг. *Court of Arbitration for Sport - CAS*, фран. *Tribunal Arbitral du Sport - TAS*, у даљем тексту: *CAS*). Поред тога, настојаћемо и да утврдимо у којој мери је пракса *CAS-a* уједначена када је по среди одлучивање о овом питању.

2. Правна природа редукције санкције на основу пруженог значајног доприноса

Као што смо у оквиру уводних излагања напоменули, Кодексом је предвиђено неколико механизма на основу којих прописана санкција може бити редуктована. Примена ових механизма може резултирати потпуним укидањем применљиве санкције, али и нешто блажим последицама – њеним смањењем или суспензијом у одређеном обиму. Кодексом прописана санкција може бити у целости *укинута* само у изузетним случајевима - онда када на страни лица које је учинило повреду антидопинг правила не постоји пропуст или немар.¹⁰ Са друге стране, *смањење* прописане санкције је предвиђено за већи број ситуација: пре свега у случајевима непостојања значајног пропуста или немара,¹¹ али и онда када спортиста или друго лице, у одсуству других доказа, добровољно признају повреду антидопинг правила¹² или закључе споразум о раном признању и прихватању санкције или решавању случаја.¹³ На крају, иначе применљива санкција може бити и *суспендована* у одређеном обиму. Та могућност је предвиђена за случајеве у којима спортиста или друго лице које је учинило повреду антидопинг правила пруже значајан допринос (*Substantial Assistance*) у откривању или утврђивању повреде Кодекса.¹⁴

Дакле, у случају пружања значајног доприноса, антидопинг организација је искључиво овлашћена да један део иначе применљивог периода забране суспендује. И док је разлика између укидања и суспензије дела санкције лако уочљива - због чега не захтева посебну пажњу - она која постоји између суспензије и умањења једног њеног дела је знатно суптилнија, па се услед тога јавља потреба за прецизним разграничењем. Наиме, разликовање ова два механизма редуктовања Кодексом прописане санкције која се у конкретном случају може применити није само језичке природе, већ има и своје значајне

¹⁰ Видети: чл. 10.5. Кодекса.

¹¹ Видети: чл. 10.6. Кодекса.

¹² Видети: чл. 10.7.2. Кодекса.

¹³ Видети: чл. 10.8. Кодекса.

¹⁴ Видети: чл. 10.7.1. Кодекса. Могућност редуктовања санкције онима који пруже значајан допринос представља њихов основни мотив за такво поступање. У том смислу видети: Ђурђевић, Н., *Утицај Родченков антидопинг закона на хармонизацију борбе против допинга у спорту на светском нивоу*, Зборник радова Правног факултета у Сплиту, год. 59, бр. 1/2022, стр. 17.

материјалноправне последице. Тако, приликом суспензије Кодексом прописана санкција се изриче у пуном обиму, при чему се један њен део (не више од три четвртине, осим у изузетним случајевима) може суспендовати на име пружања значајног доприноса. Уколико у неком каснијем тренутку лице коме је део периода забране учествовања суспендован на име пружања значајног доприноса престане да поступа на предвиђен начин – уколико ускрати своју сарадњу организацији која спроводи поступак у погледу ког је он дао значајан допринос, или се, пак, утврди да су достављене информације нетачне или лажне – антидопинг организација је овлашћена да суспензију укине, те да и суспендовани део забране учини ефективним.¹⁵ Са друге стране, умањење санкције подразумева да се одлуком антидопинг организације казна не изриче у пуном, већ у умањеном обиму, услед чега не постоји могућност да одговорно лице у неком каснијем тренутку буде погођено прописаном санкцијом у пуном обиму.

Указивање на разлику између ова два механизма за редукцију прописаног периода забране учешћа сматрамо значајним, јер се испоставило да ни антидопинг организације које одлучују о утицају пруженог значајног доприноса на прописану санкцију не праве увек ову разлику. У том смислу је значајно осврнути се на одлуку *CAS 2021/A/8296, WADA v. FIFA & Vladimir Obukhov*. Наиме, на име пруженог значајног доприноса, ФИФА је Владимиру Обухову (*Vladimir Obukhov*), фудбалеру руске националности, прописан период забране учествовања на спортским такмичењима у трајању од 24 месеца умањила, уместо да један његов део суспендује. *WADA* је у оквиру жалбеног поступка указала на овај пропуст, при чему су ФИФА и Обухов истицали да је у питању само различита језичка формулација, која не доводи до било какве разлике у материјалном смислу. Арбитражно веће је усвојило овај жалбени навод *WADA-е*, па је постојећу одлуку ФИФА Дисциплинског комитета изменило, тако што је Обухову изречена забрана учествовања у трајању од 24 месеца, при чему је један део овог периода суспендован на име пружања значајног доприноса.¹⁶ Разлика између укидања и суспензије дела санкције није направљена ни у одлуци *CAS 2012/A/2791, WADA v. Norjannah Hafiszah Jamaludin et al. & MAF*, у којој је арбитражно веће спортисткињи која је пружила значајан допринос изрекло санкцију забране учествовања у трајању од 18 месеци, чиме је применљива санкција фактички умањена за шест месеци. Притом из образложења одлуке јасно произилази да је намера већа била да се,

¹⁵ Чл. 10.7.1.1. Кодекса.

¹⁶ Видети: параграф 112. и ст. 2. изреке цитиране одлуке *CAS*, доступно на: <https://jurisprudence.tas-cas.org/Shared%20Documents/8296.pdf>. Видети и одлуку *CAS 2010/A/2203 & 2214, Mickael Larpe v. FFC & UCI v. Mickael Larpe & FFC*, доступно на: <https://jurisprudence.tas-cas.org/Shared%20Documents/2203,%202214.pdf>.

на основу пруженог значајног доприноса, прописана санкција у трајању од 24 месеца суспендује у обиму од шест месеци.¹⁷

3. Одређивање обима у ком применљив период забране може бити суспендован

Кодексом је прописано да период забране који би, због повреде антидопинг правила, требало да буде изречен спортисти или другом лицу, на основу пруженог значајног доприноса може бити суспендован највише за три четвртине периода забране који би у тој ситуацији иначе био применљив. Уколико је за конкретну повреду прописана доживотна забрана учествовања у спортским такмичењима, онда умањени период не може бити краћи од осам година.¹⁸ Међутим, како је реч о институту чија заступљеност и адекватна примена у пракси у значајној мери доприносе борби против допинга у спорту, Светској антидопинг агенцији је, у циљу охрабривања и мотивисања спортиста да у овој борби учествују, дато дискреционо овлашћење да у појединим ситуацијама одступи од ових правила, те да на предлог надлежне антидопинг организације или лица оптуженог за повреду антидопинг правила одобри и суспензију у обиму који превазилази прописане границе, па чак и да период забране суспендује у целости.¹⁹

Међутим, приликом доношења одлуке о обиму у ком ће иначе примењив период забране бити суспендован, надлежна антидопинг организација је дужна да се руководи одређеним критеријумима садржаним у Кодексу. Тако, одлука о временском периоду за који ће период забране учествовања бити редукован (суспендован) условљена је: 1) озбиљношћу (тежином) повреде антидопинг правила учињене од стране лица које значајан допринос пружа, као и 2) самим значајем коју је његова сарадња имала на елиминисање допинга у спорту или на откривање неусаглашености са Кодексом и/или нарушавања интегритета спорта.²⁰ Реч је о мерилима која се могу користити искључиво у сврхе квалитативне процене доприноса за који је претходно утврђено да је значајан, и у том смислу их не треба мешати са условима од чије испуњености зависи да ли се пруженој помоћи може признати карактер значајног доприноса. Другим речима, први корак у поступку примене института значајног доприноса би подразумевао да се утврди да ли су испуњени услови да се конкретна помоћ пружена од стране спортисте или другог лица окарактерише као значајан

¹⁷ Видети: параграф 8.2.11. и тачку 4. изреке наведене одлуке, доступно на: <https://jurisprudence.tas-cas.org/Shared%20Documents/2791.pdf>.

¹⁸ Видети: чл. 10.7.1.1. Кодекса.

¹⁹ Видети: чл. 10.7.1.2. Кодекса.

²⁰ Видети: чл. 10.7.1.1. Кодекса.

допринос.²¹ Тек уколико би се утврдило да су минимални захтеви у погледу ових услова испуњени, могло би се прећи на примену напред наведених мерила,²² а у циљу утврђивања утицаја који тако пружен допринос може имати на иначе применљиву санкцију. При томе, општи је став да суспензију казне у максималном обиму од три четвртине треба примењивати рестриктивно, само у нарочитим ситуацијама.²³

Поред тога, у бројним одлукама CAS-а наилазимо на став да приликом одлучивања о обиму суспензије прописане казне треба водити рачуна и о претходним одлукама овог суда које се тичу института значајног доприноса.²⁴ Услед тога, можемо закључити да се – поред два наведена, Кодексом прописана критеријума, а који се тичу тежине повреде антидопинг правила и вредности значајног доприноса који је пружен од стране спортисте или другог лица - пракса CAS-а јавља као још један, додатни критеријум који треба имати у виду приликом одлучивања о овом питању.²⁵ То значи да би орган поступка, приликом доношења одлуке о овом питању, требало да води рачуна о томе да обим суспензије буде пропорционалан оним који су раније одређивани на основу пруженог значајног доприноса. Међутим, принцип пропорционалности се не може користити као додатни основ за редуковање (суспензију) иначе применљивог периода забране.²⁶

²¹ Сви услови који морају бити испуњени да би се сарадња спортисте или другог лица у конкретном случају могла сматрати значајним доприносом могу се поделити у три групе: 1) услови који се тичу циљева чијим остварењем пружање помоћи у виду значајног доприноса треба да резултира; 2) услови који се односе на поступање лица које жели да пружи такав вид помоћи; и 3) услови који се односе на квалитет информација које су достављене надлежној антидопинг организацији. О овим условима и њиховом међусобном односу више видети у: Илић, Д., *нав. чланак*, стр. 577-581.

²² Видети: одлуку CAS 2011/A/2678, IAAF v. RFEA & Francisco Fernández Peláez, параграф 82, доступно на: <https://jurisprudence.tas-cas.org/Shared%20Documents/2678.pdf>;

²³ Видети: коментар чл. 10.5.3. Кодекса из 2009. године, стр. 59 - World Anti-Doping Code, WADA, Montreal, 2009, доступан на: https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/wada_anti-doping_code_2009_en_0.pdf (датум приступа: 20.11.2025).

²⁴ Видети одлуке: CAS 2011/A/2678, IAAF v. RFEA & Francisco Fernández Peláez, параграф 84; CAS 2017/A/5000, Eid Mohamed Al-Suweidi v. WADA, параграфи 66. и 67., доступно на: <https://jurisprudence.tas-cas.org/Shared%20Documents/5000.pdf>.

²⁵ При томе, важно је напоменути да се овог неформалног критеријума придржавају и антидопинг организације. Примера ради, позивање на ранију праксу CAS-а спрећемо у одлуци којом је ФИБА Дисциплински панел (FIBA Disciplinary Panel) одлучивао о значајном доприносу који је пружио кошаркаш Константинос Митоглу (Konstantinos Mitoglou). Видети: одлуку CAS 2023/A/9518, Konstantinos Mitoglou v. FIBA, параграф 34. и параграф 58. тачка Д, доступно на: <https://jurisprudence.tas-cas.org/Shared%20Documents/9518.pdf>.

²⁶ Ово питање се у пар наврата јављало у пракси CAS-а, где су странке захтевале да применом принципа пропорционалности казна буде додатно суспендована, позивајући се на то да она изречена у конкретном случају није пропорционална учињеној повреди и

Као и у случају прописивања услова који морају бити испуњени да би се сарадња једног лица могла сматрати значајним доприносом, и приликом дефинисања критеријума којима се орган поступка мора водити при доношењу одлуке о обиму умањења прописане санкције, редактори су се користили нормама чија садржина није у целости испуњена. Услед тога, обим у ком ће применљив период забране учествовања бити суспендован зависи од дискреционе оцене органа поступка, који је овлашћен, али истовремено и дужан да, у сваком конкретном случају, утврђено чињенично стање подведе под напред изложена мерила, да утврди заступљеност и међусобни однос ова два критеријума, те да сходно томе одреди обим у ком ће санкција бити суспендована.

3.1. Озбиљност повреде антидопинг правила

Када је реч о критеријуму који се тиче озбиљности повреде антидопинг правила коју је спортиста починио, према мишљењу редактора Кодекса из 2009. године,²⁷ озбиљност кршења антидопинг правила треба процењивати на основу користи које је лице које пружа значајну помоћ остварило повећањем перформанси које су се јавиле као последица коришћења недопуштених супстанци.²⁸ Што су остварени бенефити већи, то ће се повреда сматрати тежом и обратном.

У којој мери је употреба недозвољене супстанце утицала на побољшање перформанси спортисте фактичко је питање које зависи од бројних фактора - између осталог од врсте недозвољене супстанце која је коришћена, као и од

циљевима чијем остварењу треба да служи. CAS је у таквим ситуацијама заузимао став да је принцип пропорционалности узет у обзир приликом креирања свих одредби Кодекса, па самим тим и оних којима су прописане санкције за повреду антидопинг правила и дужине њиховог трајања, услед чега не би било оправдано користити га као још један основ за редуковање санкције. Видети одлуке CAS 2023/A/9518, Konstantinos Mitoglou v. FIBA, параграф 112; CAS 2016/A/4643, Maria Sharapova v. ITF, параграф 99, доступно на: <https://jurisprudence.tas-cas.org/Shared%20Documents/4643.pdf>; CAS 2017/A/5015 & 5110, FIS v. Therese Johaug & NIF; Therese Johaug v. NIF, параграф 227, доступно на: <https://jurisprudence.tas-cas.org/Shared%20Documents/5015,%205110.pdf>.

²⁷ Наиме, у Кодексу из 2009. године правила која су се односила на уређење института значајног доприноса била су садржана у чл. 10.5.3. Тренутно важећи Кодекс из 2021. године питање значајног доприноса (чл. 10.7.1.) уређује на суштински сличан начин, уз уношење одређених новина. Међутим, правила која се тичу критеријума за одређивање обима у ком ће применљиви период забране бити суспендован су идентична оним која су садржана у Кодексу из 2009. године. Услед тога, сматрамо да нам коментари тих делова ранијег Кодекса могу бити меродавни и данас. Може се рећи да на истом становишту стоји и CAS, те се овим критеријумима за процену озбиљности повреде антидопинг правила користи и у поступцима које спроводи на основу сада важећег кодекса. Видети: одлуку CAS 2023/A/9518, Konstantinos Mitoglou v. FIBA, параграф 105.

²⁸ Видети коментар чл. 10.5.3. Кодекса из 2009. године, стр. 59.

својстава организма конзумента. Услед тога, орган поступка ће одлуку о томе доносити на основу свих релевантних околности конкретног случаја. Међутим, оно што је неспорно јесте чињеница да немају све забрањене супстанце исти ергогени ефекат. Као адекватан пример можемо навести канабиноиде. Према Листи забрањених супстанци и метода за 2025. годину, у току такмичења је забрањено користити све природне и синтетичке канабиноиде, изузев Канабидиола.²⁹ При томе, у литератури се истиче да не постоје докази да употреба супстанци које припадају овој групи остварује позитиван ефекат на побољшање спортских перформанси, већ се као разлози за њихову забрану наводе они који се тичу здравствених ризика повезаних са употребом канабиса и широко распрострањен став да је употреба канабиса у супротности са духом спорта који је прокламован Кодексом.³⁰ Имајући у виду напред речено, а у смислу анализираних критеријума, повреду антидопинг правила учињену употребом природних или синтетичких канабиноида у току такмичења³¹ би требало сматрати мање озбиљном од оне која се, примера ради, састоји у коришћењу анаболичких андрогених стероида (ААС), за које постоје чврсти докази да у значајној мери утичу на побољшање спортских перформанси лица која их употребљавају.³²

Поред овог критеријума за квалификовање озбиљности повреде антидопинг правила, у пракси CAS су се искристалисали још неки. Тако, повреду антидопинг правила треба сматрати веома озбиљном онда када постоји вишеструко кршење антидопинг правила;³³ када је повреда учињена употребом забрањене супстанце коју је спортиста и раније користио, и због

²⁹ World Anti-Doping Code, International Standard, Prohibited List 2025, WADA, Montreal, 2024, доступно на: https://www.wada-ama.org/sites/default/files/2024-09/2025list_en_final_clean_12_september_2024.pdf (датум приступа 20.11.2025), категорија C8, стр. 17. Канабис се на овој листи налази од 2004. године.

³⁰ Видети: Ware, M., Jensen, D., Barrette, A., Vernec, A., Derman, W., *Cannabis and the Health and Performance of the Elite Athlete*, Clinical Journal of Sport Medicine, Vol. 28, No. 5, 2018, стр. 482-483; О вредностима спорта видети: Ђурђевић, Н., Мићовић, М., Вуковић, З., *Уговори у спорту*, Крагујевац, 2014, стр. 21-22.

³¹ Термин „у току такмичења“ се користи за означавање временског периода који почиње непосредно пре поноћи (23:59 часова) дана који претходи дану такмичења на ком спортиста учествује и траје до окончања такмичења и процеса прикупљања узорака потребних за вршење допинг контроле. Видети: World Anti-Doping Code, International Standard, Prohibited List 2025, стр. 3. Међутим, није увек могуће са сигурношћу утврдити да ли је недозвољена супстанца коришћена у оквиру овог периода или непосредно пре. У том смислу видети: одлуку CAS 2022/A/8570, Bassem Mohammed v. FEI, доступно на: <https://jurisprudence.tas-cas.org/Shared%20Documents/8570.pdf>.

³² О позитивним ефектима које употреба анаболичких андрогених стероида остварује на перформансе спортисте видети: Wenbo, Z., Yan, Z., *The Uses of Anabolic Androgenic Steroids Among Athletes; Its Positive and Negative Aspects - A Literature Review*, Journal of Multidisciplinary Healthcare, 16/2023, стр. 4294-4296.

³³ Видети: одлуку CAS 2023/A/9518, Konstantinos Mitoglou v. FIBA, параграф 34.

чије употребе му је већ изрицана санкција, нарочито онда када се њено присуство у организму спортисте установи у оквиру периода забране који је још увек на снази услед претходне повреде антидопинг правила.³⁴ Такође, озбиљна повреда антидопинг правила постоји и онда када спортиста користи већи број недозвољених супстанци током дужег временског периода³⁵

3.2. Значај пружене помоћи

Други критеријум меродаван за одређивање обима у ком ће прописан период забране учествовања бити суспендован тиче се значаја који је тако пружена помоћ има на елиминацију допинга у спорту. Наиме, „значајан допринос“ је релативан појам. Тако, онда када се установи да је од стране једног лица пружен значајан допринос, он се даље може вредновати с обзиром на то у којој мери је понашање окарактерисано као пружање значајног доприноса утицало на остваривање циљева зарад којих је овај институт установљен. Што су ефекти јачи – пружена помоћ ће се сматрати значајнијом; *vice versa*, уколико пружање помоћи, која испуњава све услове да би се могла квалификовати као значајна, није довело до нарочитих последица, она се може рангирати као она мањег значаја. Конкретна мерила која омогућавају вредновање пруженог доприноса од стране једног лица тичу се, примера ради, броја лица која су умешана у кршење антидопинг прописа, статуса који та лица имају у систему спорта, као и тога која је повреда антидопинг правила откривена на основу сарадње која је окарактерисана као пружање значајног доприноса, при чему се нарочито значајним сматрају оне повреде које се односе на неовлашћену продају (чл. 2.7. Кодекса) и давање или примену забрањених супстанци од стране спортисте или другог лица било ком спортисти на такмичењу (чл. 2.7. Кодекса).³⁶ У смислу напред наведених мерила, неспорно је да пружени допринос треба сматрати веома значајним онда када је за последицу имао утврђивање одговорности и изрицање одговарајућих санкција високом спортском званичнику³⁷ или лекару који сарађује са великим бројем професионалних спортиста, као и заплону већих количина недозвољених супстанци.³⁸

³⁴ Видети: одлуку CAS 2017/A/5000, Eid Mohamed Al-Suweidi v. WADA, параграф 62.

³⁵ Видети: одлуку CAS 2023/ADD/60, IWF v. Dmitry Chalyy, параграфи 33. и 34, доступно на: <https://jurisprudence.tas-cas.org/Shared%20Documents/ADD%2060.pdf>.

³⁶ Видети коментар чл. 10.5.3. Кодекса из 2009. године, стр. 58-59.

³⁷ Видети: одлуку CAS 2012/A/2791, WADA v. Norjannah Hafiszah Jamaludin et al. & MAF, параграфи 8.2.7. - 8.2.11.

³⁸ Видети: одлуке CAS 2023/A/9518, Konstantinos Mitoglou v. FIBA, параграфи 105. – 107. и CAS 2005/A/847, Hans Knauss v. FIS, доступно на: <https://jurisprudence.tas-cas.org/Shared%20Documents/847.pdf>.

Такође, приликом квалитативног вредновања пруженог доприноса треба узети у обзир да ли је сарадња спортисте била на добровољној бази,³⁹ као и тренутак у ком је допринос пружен.⁴⁰ Значајан допринос пружен у ранијим стадијумима процеса управљања резултатима ће се сматрати битнијим, у смислу овог критеријума, од оног пруженог у некој каснијој фази, па ће, самим тим, на основу њега бити могуће суспендовати већи део применљиве санкције.⁴¹

Поред тога, једно од мерила које овом приликом треба узети у обзир тиче се и квалитета информација достављених у поступку пружања значајног доприноса. Наиме, један од услова који мора бити испуњен да би се сарадња лица оптуженог за повреду антидопинг правила могла сматрати пружањем значајног доприноса у борби против допинга у спорту, подразумева да достављене информације морају бити довољне да омогуће откривање учињене повреде антидопинг правила од стране другог лица или покретање поступка због тако учињених повреда. Да би овај услов био задовољен, довољно је да су информације таквог квалитета да могу остварити барем један од ова два циља.⁴² Међутим, од великог је значаја до каквих ће последица тако пружене информације довести - управо ће та чињеница бити мерило за оцену вредности пруженог значајног доприноса. Тако, допринос ће се сматрати мање значајним уколико су информације пружене од стране спортисте довољне једино за откривање повреде антидопинг правила учињене од стране другог лица. Супротно томе, значајан допринос треба оквалификовати као онај вишег реда, као значајнији, онда када достављене информације омогућавају покретање одговарајућег поступка и утврђивање одговорности другог лица због повреде антидопинг правила. Као адекватан се може навести пример Владимира Обухова, који је у време повреде антидопинг правила наступао за ФК Торпедо из Москве. Обухов је признао повреду антидопинг правила, па је надлежној организацији (ФИФА), у циљу пружања значајног доприноса, саопштио све њему познате чињенице у погледу манипулације недозвољеним супстанцама које је у његовом тадашњем клубу вршио тимски лекар. Том приликом је доставио све податке којима је располагао, а своје тврдње је поткрепио и писаним изјавама још тројице професионалних фудбалера који су у истом периоду када и он наступали за ФК Торпедо. Они су потврдили наводе Обухова, истичући да је су и они били у идентичној ситуацији, те да су им од стране медицинског особља ФК Торпедо константно давани непознати

³⁹ Видети одлуке: CAS 2011/A/2678, IAAF v. RFEA & Francisco Fernández Peláez, параграфи 69. и 78; CAS 2007/A/1368, UCI c. M. & FCI, параграф 29, доступно на: <https://jurisprudence.tas-cas.org/Shared%20Documents/1368.pdf>.

⁴⁰ Помоћ се може пружити пре покретања поступка, или након што је поступак покренут. То произилази из услова који се тиче квалитета достављених информација. Видети: Кодекс, Додатак 1 – Дефиниције, стр. 176.

⁴¹ Видети коментар чл. 10.5.3. Кодекса из 2009. године, стр. 59.

⁴² Више видети у: Илић, Д., *нав. чланак*, стр. 579-580.

медикаменти, за које они сматрају да су забрањене супстанце. Клупски лекар је негирао да је играчима давао недозвољене супстанце, при чему је навео да не поседује тачне податке о медикаментима које им је преписивао. Лекарева одговорност за кршење антидопинг правила није утврђена, нити је покренут било какав поступак у том смислу. Достављање оваквих информација од стране Обухова је окарактерисано као пружање значајног доприноса (како у првостепеном поступку спроведеном од стране ФИФА, тако и у жалбеном поступку који је вођен пред Арбитражним судом за спорт у Лозани), при чему је CAS заузео став да се овакав допринос може окарактерисати као онај мањег значаја, управо имајући у виду чињеницу да пружене информације, иако задовољавају услове да би се могле сматрати значајним доприносом, нису довеле до утврђивања повреде антидопинг правила од стране клупског лекара, нити до покретања поступка у ком би се о том питању одлучивало.⁴³

Уочавајући недостатке и превелику флексибилност норми којима је уређено питање одмеравања обима у ком иначе применљиви период забране може бити суспендован, WADA је у Нацрту Кодекса који би требало да ступи на снагу јануара 2027. године⁴⁴ предложила неколико значајних измена у том смислу.⁴⁵ Тако, за разлику од сада важећег Кодекса, Нацртом је предвиђен само један критеријум за одмеравање обима у ком ће забрана учествовања бити суспендована и то онај који се тиче значаја пруженог доприноса, док је други критеријум – који се односи на озбиљност учињене повреде антидопинг правила – у потпуности елиминисан.⁴⁶ Поред тога, овог пута су - ради смањења дискреционих овлашћења органа поступка, а самим тим и позитивног утицаја на правну сигурност који се на тај начин остварује – *exempli causa* наведене информације које говоре у прилог значају пружене помоћи. Тако, прописано је да се нарочито значајним сматрају оне информације којима се указује на: потенцијално допинговање заштићених лица или малолетника од стране помоћног спортског особља или других лица; постојање допинг шеме у којој учествују органи јавне власти, антидопинг организације, WADA акредитоване лабораторије или неки други потписник Кодекса или његов члан; постојање допинг шеме која укључује употребу забрањених супстанци или забрањених

⁴³ Видети одлуку CAS 2021/A/8296, WADA v. FIFA & Vladimir Obukhov, нарочито параграф 116.

⁴⁴ Видети: 2027 Code & IS update process – Timelines & key phases, World Anti-Doping Agency, str. 1,

доступно на: https://www.wada-ama.org/sites/default/files/2025-06/2027_code_is_update_process_-_timelines_key_phases.pdf (датум приступа: 20.11.2025).

⁴⁵ 2027 World Anti-Doping Code – Final Draft, WADA, Montreal, 2025 (у даљем тексту: Нацрт Кодекса), доступно на: https://www.wada-ama.org/sites/default/files/2025-11/2027%20World%20Anti-Doping%20Code%20%28Code%29_Final%20Draft.pdf (датум приступа: 20.11.2025).

⁴⁶ Видети: чл. 10.7.3.1. Нацрта Кодекса.

метода који су нарочито тешки за детектовање; постојање допинг шеме у којој учествује већи број спортиста.⁴⁷

3.3. Пракса Арбитражног суда за спорт у Лозани

Као што смо претходно навели, у бројним одлукама CAS је заузет став да приликом одлучивања о обиму суспензије периода забране учешћа спортисте на такмичењима треба имати у виду претходно донете одлуке пред овим судом. Међутим, анализом релевантних одлука можемо уочити одређену недоследност када је реч о овом питању. Она нарочито долази до изражаја онда када покушамо да утврдимо логичку везу између заступљености претходно изложених, Кодексом прописаних, критеријума, с једне стране, и обима у ком је прописан период забране у конкретном случају суспендован, с друге стране.

У старијој пракси CAS-а се може приметити одређена ригидност у примени института значајног доприноса – суд се, по правилу, није одлучивао за значајније редукције санкције, чак ни онда када је допринос спортисте имао запажен ефекат у сузбијању допинга у спорту.

Тако, Ханс Кнаус (*Hans Knauss*), алпски скијаш из Аустрије, је у току 2004. године подвргнут тестирању. Том приликом је у узорку његовог урина детектовано присуство једне од забрањених супстанци (*norandrosterone*), на који начин је учинио повреду антидопинг правила. Бранећи се од ових оптужби, Кнаус је навео да није користио допинг средства, већ да је ово супстанцу у свој организам унео кроз додатке исхрани које је у том тренутку користио, а за које није знао да су били контаминирани. У намери да пружи значајан допринос, он је надлежним органима открио идентитет и адресу лица које га је снабдевало суплементима, што је резултирало одузимањем велике количине контаминираних суплемената (додатака исхрани) и покретањем кривичног поступка против лица на које је указао. CAS је његову сарадњу сматрао довољном да би била окарактерисана као пружање значајног доприноса, па је потврдио ожалбену одлуку Међународне скијашке и сноуборд федерације (енг. *International Ski and Snowboard Federation – FIS*) којом му је по овом основу суспендована једна четвртина иначе применљивог периода забране учествовања.⁴⁸ У истом обиму је санкција суспендована и спортисткињи која је значајан допринос пружила тако што је надлежним организацијама доставила доказе који су сами по себи били довољни да се утврди вишеструка повреда антидопинг правила учињена од стране заменика председника Малезијске атлетске федерације (енг. *Malaysia Athletics Federation – MAS*), што је за последицу имало његову суспензију на период од шест година.⁴⁹ У том смислу можемо навести и одлуку CAS 2010/A/2203 & 2214,

⁴⁷ Видети: чл. 10.7.3.1. Нацрта Кодекса и коментар истог члана, стр. 53, фн. 88.

⁴⁸ Видети: одлуку CAS 2005/A/847 *Hans Knauss v. FIS*.

⁴⁹ Видети: одлуку CAS 2012/A/2791, *WADA v. Norjannah Hafiszah Jamaludin et al. & MAF*.

Mickael Larpe v. FFC & UCI v. Mickael Larpe & FFC. Наиме, Микаел Ларп (*Mickaël Larpe*) је пружио значајан допринос тако што је надлежним органима пружио информације о учињеној повреди антидопинг правила од стране неколико других лица. Достављене информације су омогућиле покретање бројих поступака ради утврђивања повреде антидопинг правила; Ларп је у потпуности сарађивао приликом спровођења ових поступака, у оквиру истих је утврђено да су све информације које је он доставио веродостојне. Арбитражно веће је оценило да се његова сарадња може сматрати значајним доприносом, те да је адекватно да му по том основу буде суспендована једна четвртина периода забрана учествовања који би се иначе могао применити у његовом случају.⁵⁰

Међутим, у новијој пракси Арбитражног суда за спорт се уочава тенденција ка либералнијем приступу редукцији санкција по овом основу.

У одлуци *CAS 2021/A/8296*, донетој у поступку вођеном поводом повреде антидопинг правила учињене од стране фудбалера Владимира Обухова, *CAS* је закључио: да се сарадња Обухова може сматрати значајним доприносом; да је у питању допринос малог значаја, јер достављене информације нису били довољне ни за покретање поступка против лица на које је указано да је прекршило правила Кодекса, те да у конкретном случају применљив период забране треба бити суспендован у обиму од 12 месеци, што представља суспензију једне половине иначе применљивог периода забране од 24 месеца.⁵¹ Дакле, може се уочити да је арбитражно веће, иако допринос који је пружио Обухов није за последицу имао остварење резултата у борби против допинга, одредило суспензију санкције у обиму који у знатној мери превазилази редукције утврђене у претходно анализираним одлукама, у којима је институт значајног доприноса у потпуности оправдао своју сврху.

Сличну ситуацију срећемо и у случају грчког кошаркаша Константиноса Митоглуа (*Konstantinos Mitoglou*), коме је *CAS*, на основу пруженог значајног доприноса, суспендовао 32 од иначе применљивих 48 месеци санкције забране

⁵⁰ Видети: одлуку *CAS 2010/A/2203 & 2214*, *Mickael Larpe v. FFC & UCI v. Mickael Larpe & FFC*.

⁵¹ Видети: одлуку *CAS 2021/A/8296*, *WADA v. FIFA & Vladimir Obukhov*, параграф 108. и даље. Истина, *CAS* се није изјаснио у погледу озбиљности повреде антидопинг правила за коју Обухов одговара. Међутим, на основу смерница садржаних у Кодексу из 2009. године, његово поступање се не би могло сматрати нарочито озбиљном повредом антидопинг правила, јер у конкретном случају употребом недозвољених супстанци нису остварени бенефити. Наиме, према званичним статистичким подацима, Обухов је у току 2013. године за ФК Торпедо из Москве наступио на 10 утакмица, при чему је први пут заиграо 19. марта – само један дан пре спроведеног допинг теста. Како је за укупно одиграних 629 минута забележио само једну асистенцију, без постигнутог гола, јасно је да коришћење забрањених супстанци није у значајној мери утицало на побољшање његових перформанси. Статистички подаци доступни на: https://www.transfermarkt.com/vladimir-obukhov/leistungsdatendetails/spieler/105506/saison/verein/1186/liga/0/wettbewerb/pos/0/trainer_id/0/plus/1 (датум приступа: 27.11.2025).

учествовања.⁵² Другим речима, суспендовано је нешто више од 66% прописане санкције. У погледу Кодексом прописаних критеријума за одмеравања обима суспензије, у одлуци је наведено да је Митоглу учинио озбиљну повреду антидопинг правила, те да је пружио веома значајну помоћ у борби против допинга.⁵³ Неспорно је да је допринос који је Митоглу пружио, за разлику од сарадње Обухова, имао стварног ефекта у сузбијању допинга. Међутим, исто је тако неспорно да је једнако делотворан ефекат остварен и на основу помоћи пружене од стране Ханса Кнауса, Микаела Ларпа и Сити Фатимах бинти Мохамад (*Siti Fatimah bt Mohamad*), којима је, по истом основу, суспендована тек једна четвртина санкције.

Претходна анализа показује да је обим редукције санкције у предметима Обухова и Митоглуа у очигледној диспропорцији са суспензијама утврђеним у раније разматраним одлукама. Свесни ове неусклађености, поступајуће судије одступање од претходно постојеће праксе оправдавају ставом да, иако је доследност несумњиво врлина, исправности у одлучивању ипак треба дати предност.⁵⁴ У том контексту би се могло поставити питање: да ли овакве одлуке CAS-а представљају спорадичне изузетке од раније праксе да приликом одмеравања обима суспензије треба заузимати рестриктивнији приступ, или су, пак, одраз настојања да се пракса створена у прошлости заменим новом, која би могла позитивно утицати на мотивисаност спортиста и других лица да пруже значајан допринос у откривању повреда Кодекса учињених од стране других лица, а самим тим и на додатну афирмацију овог института?

4. Закључак

Пружањем значајног доприноса у сузбијању допинга у спорту, лице одговорно за повреду антидопинг правила стиче могућност да му иначе применљив период забране учествовања у спортским такмичењима буде редукован у одређеној мери. Редукција прописане санкције подразумева њено изрицање у пуном обиму, уз истовремену суспензију једног дела. Услед тога,

⁵² Митоглу је, ради побољшања свог здравственог стања, ангажовао докторку за коју је знао да ради са професионалним спортистима. Том приликом ју је информисао о свом статусу професионалног спортисте. Докторка му је давала одређене супстанце интравенозно, а након операције му је дала и одређене пилуле, како би убрзала његов опоравак. Приликом спроведеног тестирања, у његовом узорку је откривено присуство забрањених супстанци. У циљу пружања значајног доприноса, Митоглу је одмах почео сарадњу са ФИБА. Пријавио је докторку надлежним органима, након чега је против ње покренут већи број поступака, између осталог и кривични. Докторка је ухапшена, у поступцима је утврђено да је учинила више повреда антидопинг правила и правила струке, а код ње је, такође, заплена велика количина недозвољених супстанци. Видети: одлуку CAS 2023/A/9518, *Konstantinos Mitoglou v. FIBA*.

⁵³ Видети: параграфе 104. – 108. цитиране одлуке.

⁵⁴ Видети: тачку 1. одлуке CAS 2021/A/8296, *WADA v. FIFA & Vladimir Obukhov*.

тако утврђена санкција не мора бити коначна – уколико лице коме је санкција редукована по овом основу престане да пружа потребну помоћ, одлука о суспензији може бити укинута, а прописана санкција у целини учињена ефективном.

Приликом доношења одлуке о периоду забране који ће бити суспендован, орган поступка је двоструко ограничен. Прво ограничење се тиче обима суспензије. Правило је да не може бити суспендовано више од три четвртине прописаног и иначе применљивог периода забране. По природи ствари, другачије правило важи за оне случајеве повреде антидопинг правила за које је прописана доживотна забрана. Тада период забране који остаје на снази после суспензије не може бити краћи од осам година. Друго ограничење прописано Кодексом јесте оно које се односи на критеријуме којима је орган поступка дужан да се управља приликом доношења одлуке о овом питању. Наиме, обим у ком ће санкција бити суспендована зависи од озбиљности учињене повреде антидопинг правила, као и од значаја који је допринос пружен од стране спортисте или другог лица имао на сузбијање допинга у спорту. Реч је о критеријумима дефинисаним на генералан начин, посредством правних стандарда, због чега је стварни домаћај овог механизма редукције санкције у значајној мери учињен зависним од дискреционе оцене органа поступка. Превелика флексибилост је уочена као један од недостатака изложених правила, услед чега су у Нацрту Кодекса за 2027. годину предложене измене које јасно указују на настојање WADA-е да смањи дискрециона овлашћења органа поступка и обезбеди уједначенију примену института значајног доприноса. Увођењем једног, јасно дефинисаног критеријума и навођењем примера информација које се сматрају нарочито значајним, WADA тежи томе да ограничи произвољност у одмеравању обима суспензије и на тај начин унапреди правну сигурност у примени овог института.

Поред тога, у бројним одлукама CAS-а је заузет став да приликом одлучивања о обиму суспензије треба имати у виду и претходно донете одлуке по том питању, те настојати да период суспензије буде пропорционалан у односу на оне који су утврђени у ранијим случајевима. На тај начин, пракса CAS-а постаје додатни критеријум који орган поступка мора узети у обзир приликом доношења одлуке. Анализа релевантне праксе показује да CAS, иако формално инсистира на уједначености при одмеравању обима суспензије, у примени института значајног доприноса није увек доследан. У старијим одлукама преовлађивао је рестриктивни приступ, па су санкције, по правилу, биле редуковане у мањем обиму, чак и онда када је сарадња одговорних лица имала запажене практичне ефекте у сузбијању допинга. Насупрот томе, у новијим одлукама приметан је знатно флексибилнији приступ, који се огледа у одређивању суспензије у већем обиму и у оним ситуацијама када су резултати пружене сарадње били истоветни или чак и мањи у поређењу са ранијим случајевима. Сходно томе, могао би се извести закључак о присутној

тенденцији постепене либерализације када је реч о практичној примени института значајног доприноса.

*Dušan Ilić, LL.M., Assistant
Faculty of Law, University of Kragujevac*

SUBSTANTIAL ASSISTANCE AS A BASIS FOR REDUCING SANCTIONS FOR ANTI-DOPING RULE VIOLATIONS: SCOPE AND LIMITS

Summary

When an athlete or another person responsible for an anti-doping rule violation provides Substantial Assistance to a competent anti-doping organization in uncovering violations of the Code committed by another person, the adjudicatory body is authorized to suspend a portion of the otherwise applicable period of ineligibility. As a rule, No more than three-quarters of the otherwise applicable period of ineligibility may be suspended. Moreover, when the violation in question carries a sanction of lifetime ineligibility, the remaining, non-suspended period of the sanction may not be shorter than eight years.

In addition to setting clear limits within which the competent anti-doping organization must operate when determining the period of suspension, the Code also prescribes the criteria on the basis of which such a decision must be made. Accordingly, the adjudicatory body is required to take into account the seriousness of the anti-doping rule violation, as well as the significance of the Substantial Assistance provided by the person responsible for the violation to the effort to eliminate doping in sport. In addition to these two criteria, the jurisprudence of the Court of Arbitration for Sport in Lausanne has developed an additional criterion: when assessing the extent to which the prescribed sanction will be suspended, consideration must also be given to ensuring that the scope of the suspension in the specific case is proportionate to that imposed in earlier decisions.

Key words: *doping; World Anti-Doping Code (WADA Code); suspension of sanction; Substantial Assistance; Court of Arbitration for Sport - CAS.*

Литература

- Vrijman, E. N., *Harmonisation: A Bridge too Far? A Commentary on Current Issues and Problems, Drugs and Doping in Sport: Socio-Legal Perspectives*, Edited by John O'Leary, Great Britain, 2001.
- Dirix, A., Sturbois, X., *The first thirty years of the International Olympic Committee Medical Commission 1967–1997.*, International Olympic Committee (IOC Booklet Series “History and Facts”), Lausanne, 1998.
- Ђурђевић, Н., *Коментар Закона о спречавању допинга у спорту*, Крагујевац, 2008.
- Ђурђевић, Н., *Утицај Родченков антидопинг закона на хармонизацију борбе против допинга у спорту на светском нивоу*, Зборник радова Правног факултета у Сплиту, год. 59, бр. 1/2022.
- Ђурђевић, Н., Мићовић, М., Вуковић, З., *Уговори у спорту*, Крагујевац, 2014.
- Илић, Д., *Појмовно одређење института значајног доприноса (Substantial Assistance) у оквиру Кодекса Светске антидопинг агенције*, Зборник радова: Усклађивање правног система Србије са стандардима Европске уније, књ. 13, Крагујевац, 2025.
- Muller, R. K., *History of Doping and Doping Control*, Handbook of Experimental Pharmacology, Volume 195 - Doping in Sports, Springer, 2010.
- Poschenrieder, F. J., *Sport als Arbeit*, Diss., Muenchen, 1977.
- Simon, L. R., *Good Competition and Drug-Enhanced Performance*, Ethics in sport, edited by William J. Morgan, Klaus V. Meier, Angela Schneider, Human Kinetics, 2001.
- Singh, S., *Doping in sports: An overview of ancient and modern history of doping*, International Journal of Physical Education, Sports and Health, 4(1)/2017.
- Hessert, B., *The exchange of self-incriminating information of athletes between sports organisations and law enforcement*, The International Sports Law Journal, 22:5–16/2022.
- Ware, M., Jensen, D., Barrette, A., Vernec, A., Derman, W., *Cannabis and the Health and Performance of the Elite Athlete*, Clinical Journal of Sport Medicine, Volume 28, Number 5, 2018.
- Wenbo, Z. – Yan, Z., *The Uses of Anabolic Androgenic Steroids Among Athletes; Its Positive and Negative Aspects - A Literature Review*, Journal of Multidisciplinary Healthcare, 16, 2023.

Правни извори

- World Anti-Doping Code, WADA, Montreal, 2009.
- World Anti-Doping Code, WADA, Montreal, 2021.
- World Anti-Doping Code, International Standard, Prohibited List 2025, WADA, Montreal, 2024;.
- World Anti-Doping Code – Final Draft, WADA, Montreal, 2025.
- 2027 Code & IS update process – Timelines & key phases, WADA.

Одлуке Арбитражног суда за спорт у Лозани (CAS)

- CAS 2005/A/847, Hans Knauss v. FIS.
- CAS 2007/A/1368, UCI v. M. & FCI.
- CAS 2010/A/2203 & 2214, Mickael Larpe v. FFC & UCI v. Mickael Larpe & FFC.
- CAS 2011/A/2678, IAAF v. RFEA & Francisco Fernández Peláez.
- CAS 2012/A/2791, WADA v. Norjannah Hafiszah Jamaludin et al. & MAF.
- CAS 2016/A/4643, Maria Sharapova v. ITF.

CAS 2017/A/5015 & 5110, FIS v. Therese Johaug & NIF; Therese Johaug v. NIF.

CAS 2017/A/5000, Eid Mohamed Al-Suweidi v. WADA.

CAS 2021/A/8296, WADA v. FIFA & Vladimir Obukhov.

CAS 2022/A/8570, Bassem Mohammed v. FEI.

CAS 2023/ADD/60, IWF v. Dmitry Chalyy.

CAS 2023/A/9518, Konstantinos Mitoglou v. FIBA.